

NUSRET MAYIN GEMİSİ

Abdullah Burak KANDAŞ

Nusret Mayın Gemisinin Teknik Özellikleri	
İsim/Tipi	Nusret Mayın Gemisi
İnşa Yeri/Tarihi	Germaniawerft Tersanesi (Kiel/Almanya) / 1911
Hizmete Giriş Tarihi	1913
Hizmetten Çıkış Tarihi	1955
Makineler	2 adet Üçlü Ekpenşın Stim Makinesi ve 2 Pervane
Ağırlık (Ton)	365 Ton
Boyutlar (Boy/En/Draft)	40 m / 7.5 m / 3.4 m
Hız	15 kts
Silahlar	2 adet 47 mm top ve 40 adet mayın

1911 yılında Almanya'nın Kiel şehrinde yer alan Friedrich Krupp Germaniawerft Tersanesi'nde inşa edilen Nusret Mayın Gemisi, 1913 yılında Osmanlı Donanması'na katılmıştır. Birinci Dünya Savaşı başladığında İzmir'de bulunan gemi, 29 Ekim 1914 tarihinde ileri harekete geçerek ertesi gün Çanakkale Boğazı'ndan içeri girmiştir. Çanakkale Boğazı'nın savunmasına destek vermek üzere mayın dökmesinin yanı sıra İstanbul'dan mayın ikmal faaliyetlerinde görev almıştır. 15 Ocak 1915 tarihinde İsa Reis Gambotu ile müşterek olarak açtığı ateş sonucunda Çanakkale Boğazı'nı geçmeye çalışan Fransız Saphir Denizaltısı'nın Nara açıklarında batırılmasını sağlamıştır. Ancak Nusret Mayın Gemisi'nin en önemli faaliyeti Çanakkale Deniz Zaferi'nin kazanılmasında en büyük katkıyı sağlayan 8 Mart 1915 tarihinde gerçekleştirdiği harekât olmuştur.

8 Mart 1915 sabahı Nusret Mayın Gemisi, Çanakkale Deniz Harekâtı'nın gidişatını önemli ölçüde etkileyen bir mayın döküş harekâtı gerçekleştirmiştir. Müttefik Filo'nun 19 Şubat 1915 tarihinden itibaren Çanakkale Boğazı içerisinde gerçekleştirdiği harekâtlarda; gemilerin, kıyı topçu ateşinden etkilenmemek amacıyla

özellikle Erenköy koyuna yöneldikleri obüs bataryaları tarafından gözlenmiş ve bunun sonucunda bu koyda bir mayın hattının kurulması kararlaştırılmıştır. Donanma Komutanlığı'nın talimatı üzerine 2 Mart 1915 tarihinde Selanik Mayın Gemisi tarafından İstanbul'dan getirilen 26 adet karbonit mayın, gerektiğinde taktik bir engel olarak kullanılmak üzere saklanmıştı. Hafif sisli ve yağışlı 8 Mart sabahı saat 05.00'da Yüzbaşı Hakkı Bey'in komutasında Nara'dan avara eden Nusret, Anadolu kıyısını izleyerek seyre başlamış ve mayın hatlarından emniyetle geçerek saat 07.00'da planlanan noktaya varmıştır. Saat 07.10'dan itibaren geri dönüş geçilirken güvertesinde bulunan ve her biri 80 kg patlayıcıya sahip 26 adet mayını, kıyıya paralel olarak poyraz-lodos hattında ve aralarında yüzer metre olacak şekilde deniz seviyesinin 4,5 metre altına dökmüştür. Bacasından mümkün olduğunca az duman çıkartmak için önlem alan Nusret, hiçbir Müttefik gemisi tarafından tespit edilmeden saat 08.00'da Çanakkale önlerine demirlemiştir. Saat 10.00'a kadar süren sis ve yağmur, geminin Çanakkale Boğazı girişinde bulunan düşman karakol gemileri tarafından görülmesini engellemiştir. Mayın Grup Komutanı Kıdemli Yüzbaşı Nazmi Bey'in rehberlik yaptığı bu harekât sırasında, gemide makine konusunda destek sağlayan Mühendis Reeder, iki astsubay ve mayınların bakımı konusunda yardımcı olan Torpidocu Bettaque ile birlikte dört Alman personel bulunmuştur. Bu personel, teknik konularda gemi personeline yardımcı olmuş ancak harekâtın tüm sorumluluğu geminin Türk personeli üzerinde olmuştur. Nusret Mayın Gemisi'nin 8 Mart 1915 tarihinde döktüğü 26 mayınla birlikte 9 Kasım 1914 tarihinden itibaren Çanakkale Boğazı'nda oluşturulan savunma düzenine katkısı beş hat halinde toplam 159 mayın olmuştur.

Nusret Mayın Gemisi'nin döktüğü bu mayınlar, 18 Mart sabahına kadar tespit edilememiş ve bölgenin harekât için uygun olduğu kararı verilmiştir. Müttefik Filo tarafından 18 Mart 1915 tarihinde Çanakkale Boğazı'nda gerçekleştirilen saldırıda, Nusret Mayın Gemisi'nin 8 Mart sabahı Erenköy koyunda 26 mayınla oluşturduğu 11. mayın hattı önemli rol oynamıştır. Yapılan gözlemlerin sonucunda gemilerin manevra yaptığı bölgede ve boğazı

kapatan on hattaki toplam 377 mayından farklı olarak kıyıya paralel olarak dökülen bu mayınlara çarpan Bouvet Zırhlısı çok kısa bir sürede, Irresistible ve Ocean zırhlıları günün sonunda batmıştır. Yine bu hatta bulunan mayınlardan birine çarparak ağır yaralanan Inflexible Zırhlısı savaş dışı kalmış ve güçlkle Bozcaada'ya varmıştır.

Osmanlı Donanması'nın diğer gemileri gibi Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası İtilâf Devletleri tarafından el konulan Nusret Mayın Gemisi, Milli Mücadele'nin kazanılması sonrasında Türkiye Cumhuriyeti Donanması'nda hizmet vermeye devam etmiştir. Geminin Arapça olan isminin Türkçe okunuşu uzun süre tartışma konusu olmuştur. Sözlük anlamı “*Yardım, Allah'ın Yardımı*” olan geminin ismi bazı kaynaklarda Nusret, bazılarında ise Nusrat olarak telaffuz edilmiştir. 1937 yılında dildeki sadeleşme çalışmaları kapsamında ismi *Yardım* olarak değiştirilen gemi, 1939 yılında Nusret ismini geri almış ve savaş gemisi teknolojisinin gelişmesi nedeniyle mayın dökme vasfını kaybederek, 1955 yılında Y-1001 borda numarasıyla yardımcı sınıf gemiler statüsüne alınarak görev yapmıştır. Hizmet dışına ayrılması sonrasında özel bir şahsa satılmış, 1962 yılında kuru yük taşıması için köklü tadilat geçirerek *Kaptan Nusret* adıyla sivil bahriyede hizmetine devam etmiştir. 1990 yılında aşırı yüklenme nedeniyle Mersin Limanı açıklarında batan gemi, 1999 yılında Tarsus Belediyesi'nin öncülük ettiği bir grup gönüllü tarafından denizden çıkarılmıştır. Geçirdiği tadilat ve yoğun sac değişimi nedeniyle ana omurga hattındaki yaklaşık 2 metrelik bölüm dışında orijinal bir kısmı bulunmayan gemi, karayoluyla taşınarak 2003 yılında Tarsus'ta anıt müze haline getirilmiştir.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı tarafından Nusret Mayın Gemisi'nin anısını yaşatmak ve Çanakkale Deniz Zaferi'ni gelecek nesillere bilimsel veriler ışığında anlatmak üzere 2009 yılında Gölcük Tersanesi Komutanlığında geminin yeniden inşasına başlanmıştır. 1911 yılında Nusret'i inşa eden tersanenin kapanması nedeniyle Alman Devlet Arşivleri de dahil olmak üzere birçok teknik doküman ve fotoğraf büyük bir titizlikle incelenmiş ve gemi yoğun çalışmalar sonucunda Preveze Deniz Zaferi'nin yıl dönümü

olan 27 Eylül 2010 tarihinde denize indirilmiştir. 11 Şubat 2011 tarihinde Türk Bayrağı toka edilerek Deniz Kuvvetleri Komutanlığına katılan gemi, *TCG Nusret* ismini almıştır. Bu isimle Türk Donanmasında hizmete giren dördüncü gemi olma özelliğini taşıyan *TCG Nusret*, Çanakkale Deniz Zaferi'nin yıl dönümü olan 18 Mart 2011 tarihinden itibaren yüzer müze olarak hizmet vermektedir. Dönemi yansıtan sergi alanlarına ve seyir yapabilme imkânına sahip olan gemi, ana limanı olan Çanakkale Deniz Müzesi Komutanlığı iskelenin yanı sıra Türkiye'nin diğer liman şehirlerine de giderek halkın ziyaretine açılmaktadır.

Kaynakça

- Atabey, Figen. *Çanakkale Muharebelerinin Deniz Cephesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014.
- Bargut, Şemseddin. *Birinci Dünya Harbi'nde ve Kurtuluş Savaşı'nda Türk Deniz Harekâtı (Seferberlikten Lozan'a)*. Ankara: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Merkez Daire Başkanlığı Basımevi, 2000.
- Besbelli, Saim. *Çanakkale'de Türk Bahriyesi (1914-1918)*. İstanbul: Deniz Basımevi, 1959.
- Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, Deniz Harekâtı*. C. VIII, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1976.
- Corbett, Julian. *Naval Operations*. Volume II, London: Longmans Green and Co, 1921.
- Çanakkale Deniz Savaşları Günlüğü (1914-1922): Deniz Mayınları Grup Komutanı Binbaşı Nazmi Bey. Haz. Ahmet Esenkaya. İzmir: Çanakkale Deniz Müzesi Komutanlığı, 2004.
- Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. *Cumhuriyet Donanması 1923-2005*. İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü, 2005.
- Kandaş, A.Burak. *Çanakkale'de İtilâf Donanması'na Vurulan Büyük Darbe (Mayıs 1915 Harekâtı)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2017.
- Keyes, Roger. *Fight for Gallipoli*. London: Eyre & Spottiswoode, 1941.
- Kurtoğlu, Fevzi. *Çanakkale ve 18 Mart 1915*. İstanbul: Deniz Matbaası, 1935.
- Langensiepen, Bernd, Ahmet Gülerüz. *1828-1923 Osmanlı Donanması*. İstanbul: Denizler Kitabevi, 2000.
- Lorey, Hermann, *Türk Sularında Deniz Hareketleri Boğazlar Etrafında Mücadele*. C.II, Çev. Tacettin Talayman, İstanbul: Deniz Basımevi, 1946.
- Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Adları Süregelen Gemiler*, İstanbul: Deniz Basımevi, 2010.
- Rudenno, Victor. *Gelibolu Denizden Saldırı*, Çev. Dilek Cenkçiler, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 2009.
- Thomazi, Auguste. *Çanakkale Deniz Savaşı*, Çev. Hüseyin Işık, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1997.

Atıf

Kandaş, Abdullah Burak. “Nusret Mayın Gemisi”, Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi, Ed. Murat Karataş, İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), 2023.

Abdullah Burak Kandaş, “Nusret Mayın Gemisi”, Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi, Ed. Murat Karataş, Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), İstanbul 2023.